

Actieplan MVI & Duurzaam opdrachtgeverschap

Uitwerking acties om Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) en Duurzaam opdrachtgeverschap naar een hoger plan te brengen binnen het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), conform het Manifest MVI

Actieplan MVI & Duurzaam opdrachtgeverschap

Uitwerking acties om Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) en Duurzaam opdrachtgeverschap naar een hoger plan te brengen binnen het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), conform het Manifest MVI

Inhoud

Managementsamenvatting 4

- 1 Aanleiding en achtergrond 6**
  - 1.1 Aanleiding voor dit actieplan 6
  - 1.2 Dubbele rol van IenM 6
  - 1.3 Opzet van dit actieplan 7

- 2 De duurzame ambities van IenM 8**
  - 2.1 Duurzaamheid is breder dan inkoop 8
  - 2.2 IenM heeft grote ambities rond duurzaamheid 9
    - 2.2.1 Prioriteit 1: Klimaat en energie 9
    - 2.2.2 Prioriteit 2: Circulariteit 9
    - 2.2.3 Prioriteit 3: Interne verankering 10
  - 2.3 MVI als integraal onderdeel van IenM-duurzaamheidsbeleid 10

- 3 Inkooplandschap IenM 11**
  - 3.1 Inkoop vindt op meerdere plekken plaats 11
  - 3.2 Inkopen voor het Rijk en met het Rijk 12
  - 3.3 Inkoop van specifieke IenM-zaken 12
  - 3.4 MVI is een bekend terrein voor IenM 13

- 4 Van prioriteiten naar doelen en acties 15**
  - 4.1 Focus op impact 15
  - 4.2 Prioriteit 1: Klimaat en energie 16
    - 4.2.1 Ambitie en doelen Klimaatbewust inkopen 16
    - 4.2.2 Acties rondom Klimaatbewust inkopen 17
  - 4.3 Prioriteit 2: Circulariteit 17
    - 4.3.1 Circulair inkopen 17
    - 4.3.2 Biobased inkopen 18
  - 4.4 Overige onderwerpen 19
    - 4.4.1 Innovatiegericht inkopen 19
    - 4.4.2 Internationale Sociale Voorwaarden 20
    - 4.4.3 Social Return on Investment (SROI) 20

- 5 Governance en verantwoordelijkheid 22**
  - 5.1 MVI begint bij duurzaam opdrachtgeverschap 22
  - 5.2 Inzet van alle betrokkenen 22
  - 5.3 Informatie en communicatie 23
  - 5.4 Prioriteit 3: Interne verankering 24
    - 5.4.1 Ambitie interne verankering 24
    - 5.4.2 Ambitie interne verankering 24
    - 5.4.3 Acties rondom verankering 24

Management-samenvatting

Aanleiding voor dit actieplan is het manifest MVI

Op 8 december 2016 heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) het Manifest Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) 2016-2020 ondertekend. Conform dit Manifest MVI is het onderliggende actieplan MVI opgesteld. Dit sluit aan bij de ambitie van IenM om op het gebied van duurzaamheid een inspirerende en activerende koploper te zijn in zowel het beleid, de uitvoering als de bedrijfsvoering.

In de verduurzaming van inkoop is Duurzaam opdrachtgeverschap essentieel

Het verduurzamen van de inkoop is een taak van iedereen. De opdrachtgever speelt hierin een cruciale en vaak onderschatte rol. Belangrijk is dat hierbij de hele keten samenwerkt. De opdrachtgever zal het voortouw moeten nemen, inkoop zal moeten faciliteren door mee te denken en innovatieve inkoop-technieken aan te reiken en de bestuurder zal dit moeten aanmoedigen. Tot slot wordt door de (beleids) inhoudelijk deskundige de aanwezige kennis ontsloten, zowel voor de inkopers van IenM als voor het Rijk.

Diverse soorten inkoop vragen diverse aanvliegroutes

Inkoop vindt binnen IenM op verschillende plekken plaats en kan worden onderverdeeld in generieke en specifieke inkoop. Generieke inkoop, veel facilitaire producten, worden vaak ingekocht via Rijksbrede contracten, afgesloten via categoriemanagement. Specifieke inkoop raakt het primaire proces, hierbij is meer ruimte om ook IenM-specifieke (duurzaamheids)doelen te integreren. Dit gebeurt momenteel al in grote mate.

MVI speelt op verschillende thema's

IenM koopt maatschappelijk verantwoord in door te focussen op de 3 prioriteiten, hier kan de meeste impact gemaakt kan worden door dit integraal in het inkoopbeleid te verwerken. Conform de Visie en ambitie Duurzaam IenM en het Manifest MVI wordt ingegaan op de 3 prioriteiten, i.c. Klimaat en energie, Circulariteit, Interne verankering aangevuld met overige onderwerpen als Innovatie, Social Return on Investment (SROI) en Internationale Sociale Voorwaarden (ISV).

Doelen en acties

De doelen en acties rondom klimaatgericht en circulair inkopen hangen nauw samen. In grote lijnen wordt gewerkt aan het terugdringen van CO₂-uitstoot, onder meer via acties rond de CO₂-prestatieladder. Er wordt, waar relevant, gekeken naar de afvalstromen en de herbruikbaarheid van grondstoffen en materialen. Er wordt hierbij gekeken naar verduurzaming van de hele keten. Innovatie staat enigszins los van de overige thema's, maar ondersteunt hierin vooral. De focus ligt op het uitvoeren van marktonderzoeken en het uitdragen van successen. Bij de twee meer sociale componenten, ISV en SROI, wordt ten minste het Rijksbrede beleid gevolgd. Daarnaast vinden op verschillende plekken extra pilots of gerichte acties plaats, om een veilige werkgelegenheid in de keten te garanderen en mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt extra kansen te geven. In navolgende pagina's zijn de doelen en acties opgenomen, inclusief actiehouders.

MVI is niet nieuw, het is al langer gaande en wordt nog verder opgetuigd

Er zijn talloze voorbeelden van MVI-acties binnen beleidsprogramma's en bedrijfsvoering¹ die reeds zijn uitgevoerd binnen IenM. Hier zijn we trots op. Dit actieplan is een aanzet om de vele acties rondom MVI die al bestaan meer samen te brengen, door te vertalen naar de uitvoering en integraal aan te pakken. Om dit verder uit te voeren is capaciteit vrijgemaakt om dit plan gedurende 2017 en 2018 verder uit te bouwen en te implementeren. Hiertoe wordt ook aangesloten bij het IenM-brede programma 'Duurzaam IenM'.

---

¹ Zie o.a. het [Lean & Green programma](#)

1 Aanleiding en achtergrond

1.1 Aanleiding voor dit actieplan

Met dit actieplan wordt invulling gegeven aan het Manifest Maatschappelijk verantwoord inkopen dat op 8 december 2016 is vastgesteld. In het Manifest worden de aangesloten partijen uitgenodigd om vóór de zomer van 2017 voor de eigen organisatie een actieplan MVI vast te stellen.

“We moeten stappen zetten. De samenleving wil het, de overheden willen het, bedrijven willen en kunnen het, ik wil het! Maatschappelijk verantwoord inkopen moet binnen een paar jaar de norm worden. Het moet net zo vanzelfsprekend worden als water uit de kraan. (...) Voor het ministerie van IenM is dat al helder onder het motto: practice what you preach. IenM wil in 2030 klimaatneutraal zijn, het grondstoffenverbruik met 50% hebben teruggedrongen, in 2050 moet dat zelfs 100% zijn, en we willen een inclusieve werkgever zijn.”

Bron: Toespraak van staatssecretaris Sharon Dijksma bij ondertekening Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, op 8 december 2016

1.2 Dubbele rol van IenM

Het Manifest MVI is ondertekend door zowel het Rijk (Minister Blok) als door IenM (Staatssecretaris Dijksma) en overige overheidsorganisaties. Dit schetst de dubbele rol van IenM. Enerzijds als een ‘gewoon’ departement dat net als andere overheden inkoopt en daarin wil verduurzamen. In dezen zijn de inkopers en opdrachtgevers / budgethouders vanuit het departement IenM aan zet. De inkoopbeleidskaders ontvangen zij op hoofdlijnen vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. BZK is tevens beleidsverantwoordelijk voor het Rijksinkoopstelsel, waaronder ook het Rijksbrede categorie-management dat de basis vormt voor het samen inkopen van de generieke inkoopbehoeftes van het Rijk. Hiervoor stelt BZK een Rijks MVI-actieplan op.

Anderzijds heeft IenM een rol als departement met een beleidsverantwoordelijkheid en dus ook met het politiek belang dat de overheid (meer) duurzaam gaat inkopen. Hierdoor is de specifieke inhoudelijke kennis in huis om duurzaamheid een extra stimulans te geven.

In dit actieplan wordt ingegaan op de verduurzaming van de inkoop van het departement van IenM. Het gaat daarmee in op de MVI-afspraken waaraan IenM zich committeert, los van eventueel Rijksbreed beleid. Op alle gebieden sluit IenM zich aan bij de Rijksbrede standaarden, op specifieke onderwerpen wil IenM een voorbeeld stellen en voorop lopen.

1.3 Opzet van dit actieplan

In dit actieplan worden allereerst de algemene ambities van IenM op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen geschetst. Vervolgens wordt het IenM-inkooplandschap geschetst, om een beeld te geven bij het werkveld waarin MVI wordt toegepast. Met de input hiervan wordt voor zes deelgebieden ingegaan op een concretisering van de MVO-ambities naar MVI-ambities en -acties. Tot slot wordt ingegaan op de governance en inbedding in de organisatie, inclusief de monitoring van de resultaten.

De doelen en ambities die in dit plan zijn vastgesteld, gelden conform het Manifest MVI voor de periode 2016-2020. Echter, het plan is niet statisch; tussentijds kunnen acties worden toegevoegd of ambities verder worden aangescherpt. Op die manier wordt ruimte geboden voor snellere ontwikkelingen en het innovatieve karakter van dit werkveld, mede in relatie tot c.q. als gevolg van de activiteiten en ontwikkelingen vanuit de departementale actieagenda "Duurzaam IenM".

2 De duurzame ambities van IenM

2.1 Duurzaamheid is breder dan inkoop

Het Manifest MVI en dit actieplan hebben nadrukkelijk betrekking op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de inkooptaak van IenM. Alvorens daar op in te gaan, worden de ambities van IenM voor duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen in het algemeen geschetst. Immers, inkopen is slechts een deel van de totale bedrijfsvoering van de organisatie.

Binnen IenM is een programma opgezet om de bestaande verduurzaming van IenM op een hoger niveau te brengen. In februari 2017 is besloten dat duurzaamheid standaard onderdeel wordt van het handelen van IenM, in beleid, uitvoering en bedrijfsvoering. Iedereen krijgt de verantwoordelijkheid om duurzaamheid te integreren in zijn/haar werk. Het programmateam Duurzaam IenM fungeert als aanjager en brengt expertise bij elkaar. Een eerste resultaat in 2017 is de *Visie en ambitie Duurzaam IenM*, waarin de IenM-visie en ambitie, doelstellingen en actieagenda rond Duurzaamheid worden gebundeld en integraal worden vastgesteld.

Visie: “Om een veilig, bereikbaar en leefbaar Nederland te behouden en te versterken is duurzaamheid onderdeel van ons handelen”. Dit betekent dat IenM maximaal wil bijdragen aan het realiseren van meer evenwicht tussen economische, sociale en milieubelangen en daarop in al onze rollen expliciet zal sturen. Als ambitie voor de duurzaamheid van IenM is vastgesteld om op het gebied van verduurzaming van beleid, uitvoering en bedrijfsvoering te inspireren en activeren.

2.2 IenM heeft grote ambities rond duurzaamheid

IenM stelt zichzelf hierbij drie prioriteiten in haar overkoepelende visie op duurzaamheid: Klimaat en energie, Circulariteit en Interne verankering.

2.2.1 Prioriteit 1: Klimaat en energie

Op het gebied van klimaat en energie wil IenM in 2030 haar CO₂-uitstoot tot 0 hebben teruggebracht en volledig energieneutraal zijn. In *Visie en ambitie Duurzaam IenM* is dit als volgt verwoord:

We dragen binnen onze invloedssfeer maximaal bij aan het terugdringen van onze CO₂-uitstoot en het gestalte geven aan de energietransitie. We werken toe naar een volledig klimaatneutraal departement in 2030. Dat betekent dat onze CO₂-uitstoot als gevolg van al ons elektriciteit- en brandstofverbruik, onze inkopen en opdrachten per saldo tot «0» is teruggebracht. Tegelijk willen we uiterlijk in 2030 ook volledig energieneutraal zijn: even veel aan hernieuwbare energie zelf opwekken als IenM aan energie gebruikt. We verkennen inzet van ons areaal zodat het hele Rijk eigen hernieuwbare energie kan gebruiken en ook anderen energie kunnen opwekken op ons areaal.

Als tussendoel geldt een CO₂-reductie in ons eigen elektriciteit- en brandstofverbruik van ten minste 20% in 2020 ten opzichte van 2009. Omdat we dat al in 2016 gehaald hebben, bekijken we in het najaar van 2017 of we dit tussendoel kunnen opschroeven naar 30 of 40%.

Ten aanzien van de CO₂-uitstoot in onze keten (onze opdrachten, waarvoor met name de uitvoering van fysieke projecten leidend zijn) stellen we ons een richtgetal van 150 kton CO₂ reductie in 2020 tot doel. Tevens werken we aan het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering, zodat Nederland de best beschermde delta blijft.

2.2.2 Prioriteit 2: Circulariteit

Op het gebied van circulariteit werkt IenM toe naar 100% circulariteit. In *Visie en ambitie Duurzaam IenM* is dit als volgt verwoord:

We dringen het gebruik van eindige grondstoffen door het departement terug en producten/materialen die we gebruiken, worden zo hoogwaardig mogelijk toegepast (om te voorkomen dat grondstoffen verloren gaan). Het doel vanuit het Rijksbrede programma Circulaire economie is 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030 en Nederland is volledig circulair in 2050. In de komende maanden wordt verder verkend of hierin versnelling kan worden aangebracht en wat daarvoor nodig is. Rijkswaterstaat heeft de doelstelling om in 2030 circulair te werken, wat een belangrijke tussenstap is naar het circulair zijn in 2050.

In de inkoop door de beleidskern wordt duurzaamheid nagestreefd door zoveel mogelijk maatschappelijk verantwoord in te kopen. Conform aangenomen motie in de Tweede kamer zal in alle gevallen in 2020 ten minste 10% circulair worden ingekocht. Dit doen we door circulaire criteria te hanteren bij onze inkoop, door onze infrastructuur en gebouwen circulair te ontwerpen en door op dit punt samen te werken met onze ketenpartners.

2.2.3 Prioriteit 3: Interne verankering

De interne verankering is essentieel om de gewenste ambities vast te leggen in de sturingslijnen. In *Visie en ambitie Duurzaam IenM* is dit als volgt verwoord:

We gaan duurzaamheid binnen heel IenM (incl. RWS en de andere agentschappen) intern verankeren, zoveel mogelijk via de bestaande IenM sturingslijnen. In 2018 zouden de meeste medewerkers van IenM moeten weten dat van hen verwacht wordt dat ze duurzaam handelen. De komende jaren willen we dat een steeds groter deel van de medewerkers binnen de eigen cirkel van invloed maximaal bijdraagt aan de verduurzaming van IenM. Daarbij hebben we oog voor de verschillende rollen die het ministerie heeft. Dat betekent dat door enkele aanpassingen te plegen onder meer in de managementafspraken en de planning en control cyclus, duurzaamheid als thema een vanzelfsprekend onderdeel wordt van beleid, uitvoering en onze bedrijfsvoering.

We gaan werken aan de zichtbaarheid van onze duurzaamheid. Daarbij speelt bedrijfsvoering een belangrijke rol: hoe we bijvoorbeeld zelf ons afval scheiden en ons wagenpark verduurzamen, heeft een belangrijk effect op de uitstraling van IenM in de buitenwereld en op de medewerkers zelf. We stimuleren interne en externe samenwerking op dit thema: tussen departementen, maar ook met het bedrijfsleven en andere overheden bijvoorbeeld bij de duurzame dinsdag koffer, zodat we van elkaar leren en elkaars initiatieven versterken.

2.3 MVI als integraal onderdeel van IenM-duurzaamheidsbeleid

De ambities uit het visie- en ambitiedocument van Duurzaam IenM hangen vanzelfsprekend nauw samen met de ontwikkelingen op het gebied van MVI, waarbij specifiek naar de inkoopgerelateerde acties op duurzaamheid wordt gekeken. In het IenM-duurzaamheidsbeleid worden de doelen en acties zoals in dit actieplan zijn opgesteld dan ook geïntegreerd. Op die manier werkt IenM aan een integrale aanpak van –en sturing op- maatschappelijk verantwoord ondernemen én inkopen.

In hoofdstuk 4 wordt het hiervoor geschetste algemene beeld van duurzaamheidsambities verder vertaald naar specifieke inkoopacties en doelen.

3 Inkooplandschap IenM

Alvorens de ambities rond duurzaamheid te vertalen naar het inkoopspeelveld, wordt dit speelveld nader toegelicht. IenM koopt jaarlijks voor ca. 4,5 miljard euro in.

3.1 Inkoop vindt op meerdere plekken plaats

Binnen IenM wordt op verschillende plekken ingekocht. Er zijn vier inkoopcentra, twee die zich richten op de meer generieke inkoop en twee die zich richten op specifieke inkoop.

Inkoopcentrum	Aard inkoop	Klantgebied
Bestuurskern	Vnl. generiek	Heel IenM, excl. Rijkswaterstaat, en via Rijkscategoriemanagement met name op gebied van inhuur van en dienstverlening door personele capaciteit, ook andere Rijksonderdelen/-diensten
Rijkswaterstaat Corporate Dienst	Generiek	Rijkswaterstaat en, via het Rijks-categoriemanagement met name op facilitair gebied, ook andere onderdelen/diensten van het Rijk
Rijkswaterstaat Grond-Weg en waterbouw (GWW)	Specifiek	Rijkswaterstaat
Rijkswaterstaat Informatievoorziening (IV)	Specifiek	Rijkswaterstaat (maar uitsluitend vanuit categorie Data-verbindingen worden ook andere Rijksdiensten gefaciliteerd)

De specifieke inkoop in de GWW en CIV is anders ingeregeld dat de generieke inkoop. Inkoop is bij de specifieke inkoopcentra een integraal onderdeel van het primair proces. Hierbij wordt opgemerkt dat de inkoop van juist deze specifieke inkoopcentra met bijna 4 miljard euro verantwoordelijk is voor een substantieel deel van de totale Rijksbrede uitgaven.

3.2 Inkopen voor het Rijk en met het Rijk

Waar mogelijk wordt bij de inkoop van generieke zaken gebruik gemaakt van de inkoopdienstverlening van het Rijksbrede categoriemanagement. Categorie-management betekent dat elk ministerie voor een bepaalde categorie goederen en diensten inkopen doet namens de andere ministeries. Het gaat dan om 'generieke' goederen en diensten die meer ministeries regelmatig gebruiken, zoals kantoorartikelen, bedrijfskleding, uitzendkrachten of beveiliging.

De categoriemanager onderzoekt voor zijn categorie goederen of diensten de inkoopbehoefte van de ministeries. Ook brengt hij de markt in kaart, zodat hij op de hoogte blijft van de laatste mogelijkheden. De categoriemanager zorgt voor (de totstandkoming van) inkoopcontracten waar de andere ministeries gebruik van kunnen maken. Hierbij houdt de categoriemanager onder meer rekening met duurzaam inkopen, bevordering van innovatie en eerlijke kansen voor het midden- en kleinbedrijf. Door vanuit categoriemanagement gezamenlijk in te kopen voor de gehele Rijksoverheid biedt dit mogelijkheden voor verduurzaming van ketens.

IenM neemt aan veel van deze Rijksbrede contracten deel. Daarnaast heeft IenM ook zelf een aantal categorieën in huis, die voor de hele Rijksoverheid inkopen en strategisch contract- en leveranciersmanagement uitvoeren.

Categorie	Raakvlak	Inkoopcentrum
Catering en warme/koude drankenvoorziening	Facilitair	RWS Corporate Dienst
Duurzame inzetbaarheid en mobiliteit	Personeel & Organisatie	RWS Corporate Dienst
Kantoorartikelen en computer-supplies	Facilitair	RWS Corporate Dienst
Kantoorinrichting	Facilitair	RWS Corporate Dienst
Verhuisdiensten	Facilitair	RWS Corporate Dienst
Financieel advies en auditdiensten	Personeel & Organisatie	Bestuurskern / IBI
Inkoop advies		
(en juridische capaciteit i.o.)	Personeel & Organisatie	Bestuurskern / IBI
Interim-management en organisatieadvies	Personeel & Organisatie	Bestuurskern / IBI
Dataverbindingen	ICT	RWS IV

3.3 Inkoop van specifieke IenM-zaken

IenM koopt diverse productgroepen in bij diverse sectoren. Hierbij valt zoals ook hiervoor al geschetst een onderscheid te maken in generieke en meer specifieke inkoop. De generieke inkoop betreft vooral facilitaire zaken en diensten. Hierbij valt te denken aan uitzendkrachten, opleidingen, financiële dienstverlening, algemene ICT-voorzieningen en diverse adviesdiensten. Waar mogelijk wordt hierbij gebruik gemaakt van Rijksbrede categorieën. Bij diverse facilitaire zaken zijn tussenpartijen betrokken, de zogenaamde concerndienstverleners (CDV's). Organisaties als FM-Haaglanden zorgen voor diverse ministeries voor alle inkoop van generieke facilitaire zaken. Hetzelfde geldt voor de generieke ICT-inkopen via het SSC-ICT. Vanuit het departement als 'klant' wordt dit dan ook niet door inkopers begeleid, maar voert facilitair- of ICT-management vanuit haar opdrachtgeverrol de regie.

IenM koopt hiernaast ook veel specifieke diensten (incl. externe inhuur), leveringen en werken in. Dit ter ondersteuning van het eigen primaire proces van het departement. In hoofdlijnen zijn hierbij de volgende productgroepen te onderscheiden:

Productgroep	Toelichting
Beleidsadvies	Veel inkoop betreft diensten van adviesbureaus op de diverse specifieke IenM-beleidsthema's. Deze inkoop worden met name voor de beleidskern van IenM uitgevoerd.
GWW	De grootste inkoop (in €) vinden plaats bij Rijkswaterstaat in de GWW-sector. Hierbij worden civiele werken en diensten ingekocht bij aannemers, architecten, ingenieursbureaus, etc.
IV / ICT	ICT valt voor een deel onder generieke inkoop, bijvoorbeeld de standaard software. Omdat met name bij Rijkswaterstaat ook een grote specifieke IV/ICT-component in de GWW-werken en diverse andere eigen primaire processen (zoals de bediening, besturing en bewaking van objecten als tunnels en sluizen, het verkeersmanagement op weg en water, data-inwinning, etc) aanwezig is, worden hier hoofdzakelijk 'maatwerk' IV/ICT-leveringen en diensten ingekocht.
Onderzoek en kennis	In de ontwikkeling van beleid, maar zeker ook in de uitvoering hiervan, is veel onderzoek nodig. Bij diverse kennisinstellingen en onderzoeksinstituten worden hiervoor diensten ingekocht dit gebeurt met name bij de Bestuurskern en het RWS-onderdeel WVL.

De inkoop van de specialistische inkoopcentra bij Rijkswaterstaat is grotendeels verweven met het primaire proces in de GWW. Gezien de grootte van de bedragen die hier in omgaan, is er voor een deel van de MVI-ambities maatwerk vereist om de doelmatigheid niet uit het oog te verliezen alsook om juist daar waar de meeste impact te verwachten is als een van de grootste opdrachtgevers van Nederland het verschil in de markt te maken.

3.4 MVI is een bekend terrein voor IenM

In de verschillende inkoopcentra worden voor elk van de productgroepen al diverse acties ondernomen om maatschappelijk verantwoord in te kopen. Met name Rijkswaterstaat is al ver in de verduurzaming van de GWW-sector en vervult hier een voortrekkersrol. Zo gebruikt Rijkswaterstaat GWW een Ambitieweb.² Deze tool helpt leveranciers om op een gestructureerde manier de duurzaamheidsambities van een project te bepalen, aan de hand van 12 duurzaamheidsthema's.

Ook op facilitair vlak wordt door Rijkswaterstaat rond duurzaamheid al veel bereikt in de aanbestedingen via haar categoriemanagers, zoals in de catering of bij circulair kantoormeubilair. Uit de aard der zaak is het lastiger om bij adviesdiensten en onderzoek veel resultaat te boeken op bijvoorbeeld milieucriteria, maar wordt bijvoorbeeld al wel ingezet op de meer sociale componenten en innovatie.

Enkele voorbeelden worden hieronder gegeven, meer voorbeelden zijn te vinden in het IenM duurzaamheidsverslag.³

² <http://toolboxrwszakelijk.nl/content/gww/ambitieweb-rijkswaterstaat.pdf?v2017-04-06>

³ Zie <http://www.ienmduurzaamheidsverslag.nl/>

Voorbeeld duurzaamheidsprijs aanbesteding A6

Rijkswaterstaat heeft december 2016 de Europese duurzaamheidsprijs Procura+ Award gewonnen met het project A6 Almere Havendreef-Almere Buiten Oost, in de categorie duurzame aanbestedingsprocedure van het jaar. In de aanbesteding is nadrukkelijk gestuurd op een zo laag mogelijke CO₂-uitstoot tijdens de uitvoering van het project. Daarnaast heeft Rijkswaterstaat een energieneutrale weg uitgevraagd.

Voorbeeld Proeftuinen SROI

Bij de Rijksbrede raamovereenkomsten voor “hoogwaardige” inhuur is het vervullen van de SROI-verplichting een uitdaging, zowel voor de leverancier als vanuit de klant. Categoriemanagement van IenM Bestuurskern heeft daarom afgesproken om “proeftuinen” in te richten om ervaring op te doen met een vormvrijere variant van SROI die wel impact heeft, en te bezien wat hiervan mogelijk kan worden opgenomen in nieuw beleid.

Voorbeeld Circulair aanbesteden kantoormeubilair

Rijkswaterstaat heeft maart 2017 een aanbesteding gepubliceerd om kantoorinrichting voor het hele Rijk circulair in te kopen. Het gaat om stoelen, tafels en kasten voor 100.000 werkplekken. Deze manier van inkopen is nog niet eerder op deze schaal gedaan. Dit levert niet alleen een besparing van enkele miljoenen per jaar, het is ook een grote stap naar een circulaire economie waar IenM naar toe werkt.

Voorbeeld biobased aanbesteden van koffiebekers

De Categoriemanager Catering (Rijkswaterstaat) heeft een aanbesteding afgerond voor warme drankenautomaten voor SZW en VWS. Als gevolg van de aanbesteding is gekozen voor een koffie beker gemaakt van een afvalproduct uit de rietsuikerindustrie. Naar verwachting wordt deze koffie beker in 2017 e.v. ook bij andere Rijkslocaties uitgerold.

Voorbeeld pilot Fairphone

In de bedrijfsvoering van IenM wil men laten zien waar we beleidsmatig voor staan, ook wat duurzaamheid betreft. Samen met tussenleverancier SSC-ICT is hier een stap in gezet met de Fairphone. De Nederlandse Fairphone is een smartphone waarbij duurzaamheid centraal staat, omdat bij de productie van de telefoons zoveel mogelijk materialen uit conflictvrije gebieden en arbeiders eerlijke lonen krijgen. Ook werkt het merk aan het verminderen van de milieu-impact door gebruik te maken van gerecyclede materialen. Tijdens de pilot gebruikt een groep IenM'ers gedurende vier maanden de Fairphone intensief als werktelefoon.

Voorbeeld Green Deal Circulair Inkopen winnaar Green Deal 2017

Green Deals zijn overeenkomsten tussen de Rijksoverheid en andere organisaties, bedoeld om duurzame innovaties te stimuleren en mogelijke drempels weg te nemen. In de Green Deal Circulair Inkopen ontdekken overheden en bedrijven (circa 40 organisaties) met elkaar hoe circulair inkopen ‘werkt’. Drie jaar Green Deal Circulair Inkopen heeft veel kennis en ervaring met circulair inkopen opgeleverd, afkomstig uit bijna 80 circulaire inkoopprojecten.

4 Van prioriteiten naar doelen en acties

4.1 Focus op impact

De in hoofdstuk twee geschetste ambities en doelen op diverse Duurzaamheidsthema's raken de inkoopwereld in belangrijke mate. In hoofdstuk drie is al genoemd hoe er diverse voorbeelden van MVI te vinden zijn. Belangrijk voor IenM is om van ad hoc en incidentele acties die gericht zijn op specifieke productgroepen of eenmalige inkoop, te komen naar gestructureerd MVI-beleid dat in de hele organisatie verankerd is. Dit actieplan draagt daar aan bij. Hiermee is het hoofddoel als volgt geformuleerd:

IenM koopt maatschappelijk verantwoord in door te focussen op de 3 prioriteiten, hier kan de meeste impact gemaakt kan worden door dit integraal in het inkoopbeleid te verwerken.

In dit hoofdstuk wordt de doorvertaling gemaakt van de 3 prioriteiten uit de Visie en ambitie duurzaam IenM naar specifieke MVI-ambities, in aansluiting op de deelthema's en afspraken uit het Manifest MVI. Als ministerie van IenM is er voor gekozen om hierin te focussen op die terreinen waar uit de raakvlakken met ons primair proces de meeste impact te verwachten is. Vanuit de beleidsterreinen van IenM zijn dit de thema's 'Circulariteit' en 'Klimaat en energie'. In mindere mate geldt dit ook voor biobased inkoop, namelijk voor zover dit bijdraagt aan circulair inkoop. Voor de meer sociale componenten en innovatie worden in ieder geval de Rijksbrede afspraken nageleefd, en op iets kleinere schaal waar mogelijk wat extra's gedaan.

3 prioriteiten Visie en ambitie Duurzaam IenM	MVO-thema's Manifest
Prioriteit 1: Klimaat en energie	Klimaatgericht inkopen
Prioriteit 2: Circulariteit	Circulair inkopen Biobased inkopen
Prioriteit 3: Interne verankering	Alle thema's
Overige onderwerpen	Innovatie Internationale sociale voorwaarden Social Return on Investment

In het vervolg van dit en volgend hoofdstuk wordt per prioriteit aangegeven wat IenM hier onder verstaat, waar de raakvlakken te vinden zijn, welke ambitie en doelen IenM heeft en welke acties er derhalve worden genomen.

4.2 Prioriteit 1: Klimaat en energie

In 2030 streven we naar een volledig klimaatneutrale organisatie, wat betekent dat de CO₂-uitstoot als gevolg van ons eigen brandstof en elektriciteitsgebruik, alsook onze inkopen en opdrachten tot 0 moet zijn teruggebracht. Voor 2020 hebben we als tussendoel voor ons eigen brandstof- en elektriciteitsgebruik een CO₂ reductie van 20% ten opzichte van 2009, waarvan we momenteel onderzoeken of we dat kunnen ophogen tot 30 of 40%. De CO₂ impact van onze inkopen willen we zodoende weten en gestructureerd terugdringen. Dat is een vereiste om door te groeien naar de hogere niveaus op de CO₂ prestatieladder, waarbij het streven is om uiteindelijk naar trede 5 te groeien.

Naast dat we (met name door RWS) de CO₂ Prestatieladder gebruiken als inkoopinstrument (zie onder) heeft IenM zichzelf afgelopen jaar als 2e overheidsorganisatie in Nederland weten te certificeren op de CO₂ prestatieladder. Voor het sturen op bovenstaande doelen gebruiken we dan ook het raamwerk dat de prestatieladder biedt.

Met name binnen de GWW wordt al veel met de CO₂ Prestatieladder gewerkt. Rijkswaterstaat en ruim 80 andere partijen hebben afspraken rond duurzaamheid gemaakt in de Green Deal Duurzaam GWW 2.0. Dit betekent onder andere dat Rijkswaterstaat duurzaamheid, en meer specifiek CO₂-impact, meeneemt als kwaliteitscriterium bij aanbestedingen. Bij deze aanpak van duurzaam inkopen maakt Rijkswaterstaat gebruik van 2 instrumenten: de CO₂-Prestatieladder en DuboCalc. Hiermee kan een aannemer respectievelijk laten zien dat hij CO₂-reductie serieus neemt en berekenen hoe duurzaam zijn ontwerp is. Meer en meer zal verder gebruik worden gemaakt van prestatie-eisen, bijvoorbeeld ten aanzien van energiezuinigheid.

4.2.1 Ambitie en doelen Klimaatbewust inkopen

De volgende doelen zijn voor klimaatbewust inkopen opgesteld:

- MVI-criteria op het gebied van Klimaat en energie worden standaard toegepast en richten zich op zowel het ingekochte product of dienst alsook op de keten van toelevering.
- IenM streeft ernaar om in 2020 20% van haar wagenpark geëlektrificeerd te hebben en waar mogelijk te versnellen. In september 2017 wordt een plan gepresenteerd aan het bestuur om het hele wagenpark, waar dat technisch en functioneel mogelijk is, te verduurzamen (bijvoorbeeld door hybride of het gebruik van alternatieve brandstoffen).
- Alle GWW wordt in 2020 duurzaam aanbesteed conform de Green Deal Duurzaam GWW 2.0.
- In 2030 zijn de netwerken (hoofdvaarwegennet, hoofdwegennet en hoofdwatersysteem) energie-neutraal. (TK 30196, 459).

4.2.2 Acties rondom Klimaatbewust inkopen

Om deze doelen te behalen, zijn de volgende acties geformuleerd:

01	Opzetten van een actieplan om voor 2020 tenminste 20% van het IenM wagenpark uit te rusten met elektrische voertuigen (of zero emissievoertuigen). Hiertoe wordt in september 2017 een plan gepresenteerd, voor RWS, ILT en de TMG.
02	CO ₂ -prestatieladder en/of DuboCalc indien relevant en mogelijk inzetten als criterium bij GWW projecten groter dan €1.000.000.
03	CO ₂ -prestatieladder vanaf 2018 jaarlijks minstens 3 keer inzetten als criterium bij ICT-inkooptrajecten.
04	Het verlagen van de gerapporteerde CO ₂ emissie onder meer door in 2020 hernieuwbare energie van Nederlandse oorsprong in te kopen.
05	Zelf energie op het eigen areaal op te (laten) wekken zodat IenM in 2030 (en bij voorkeur eerder) energieneutraal is.
06	Bij alle inkoop die via een tussenpartij loopt benadrukken we in ons opdrachtgeverschap het belang van klimaatgericht inkopen, door voortdurend te wijzen op het belang van klimaatbewustheid in de diensten en PDC's en het stellen/uitbreiden van klanteisen die duurzaamheid verder stimuleren. Bij tussenleveranciers en CDV's gebeurt dit door de contractmanagers of facilitair managers, bij inkopen door categoriemanagement bij andere departementen doen we dit in de klantenraad.
07	De Rijksbrede milieucriteria documenten voor wat betreft de Klimaatdoelen en CO ₂ -reductie bij akkoord stakeholders (oa. klantenraden) over de volle breedte uitbreiden met ambitieniveaus. Hierbij wordt niet langer alleen een ondergrens aangegeven maar ook op drie ambitieniveaus (onder, midden, hoog) invulling wordt gegeven aan hogere ambities.

4.3 Prioriteit 2: Circulariteit

4.3.1 Circulair inkopen

Circulair inkopen richt zich op de hele levenscyclus van een product. Verspilling van grondstoffen wordt tegengegaan door herbruikbaarheid van (deel)producten te maximaliseren. Het gaat dus niet alleen om gebruik van gerecycled materiaal, maar ook om afval te voorkomen, het vrijkomen van schadelijke stoffen te vermijden en om producten aan te schaffen die zijn ontworpen om hergebruikt te worden.

De essentie van circulair inkopen is dat de inkoopende partij borgt dat de producent of verwerkende partij de producten, onderdelen of grondstoffen aan het einde van de levensduur of de gebruiksfase, met behoud van zoveel mogelijk waarde weer in een nieuwe cyclus zal inzetten. ([MVO Nederland](#); [Green Deal Circulair Inkopen](#)).

De raakvlakken van het thema Circulair inkopen met de inkoopwereld van IenM zijn met name te vinden bij de inkoop van producten (facilitair) en werken (GWW).

4.3.1.1 Ambitie en doelen Circulair inkopen

Circulariteit is een van de prioriteiten in het duurzaamheidsbeleid van IenM, alsook Rijksbreed. De volgende doelen zijn voor Circulair inkopen opgesteld:

- e) We dringen het gebruik van eindige en schadelijke grondstoffen door het departement terug en producten/materialen die we gebruiken worden zo hoogwaardig mogelijk hergebruikt (om te voorkomen dat grondstoffen verloren gaan) toewerkend naar 100% circulair werken en 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030.
- f) In 2020 kopen we tenminste 10%, waar van toepassing, circulair in. Waarbij IenM vooralsnog kiest voor 10% van de inkoopspend.
- g) We hanteren circulaire criteria bij onze inkoop, we houden bij onze infrastructuur en gebouwen rekening met circulariteit en werken op dit punt samen met onze ketenpartners.

4.3.1.2 Acties rondom Circulair inkopen

Om deze doelen te behalen, zijn de volgende acties geformuleerd:

-
- 08** De doelstelling voor de Rijksbrede inkoopcategorie Kantoorinrichting is te transformeren van een lineaire naar een circulaire categorie. Eén van de manieren om dit te realiseren is de inzet van het inkoopinstrument. In 2017 wordt door IUC BV RWS een aanbesteding gedaan voor Rijksbrede circulaire inkoop van kantoormeubilair. Dit is een eerste stap in een groei-model om meer facilitaire producten circulair in te kopen en lessons learned worden actief gedeeld
-
- 09** We hanteren, waar relevant, een circulaire strategie in onze aanbestedingen (valt binnen actie 028) en sluiten daarbij aan bij de Rijksbrede milieucriteria-documenten.
-
- 10** De Rijksbrede milieucriteria-documenten bij akkoord stakeholders (oa. klantenraden) over de volle breedte uitbreiden met criteria voor circulair inkopen, inclusief herbestemming van elektronische apparaten (motie Cegerek), waarbij niet alleen een ondergrens wordt aangegeven maar ook op drie ambitieniveaus (onder, midden, hoog) invulling wordt gegeven aan hogere ambities.
-
- 11** Opzetten van een pilot om aan te besteden op basis van levenscycluskosten bij de aanbestedingscategorieën waar dit de grootste impact heeft. Hiertoe wordt eerst een onderzoek opgezet om de verwachte impact te bepalen.
-
- 12** Het meenemen van de mate van circulariteit van producten en diensten (waar relevant) in de gunningcriteria op een onderscheidende manier, bij aanbestedingen in de productgroepen GWW, kantoormeubilair en catering (bij akkoord klantenraad). Voor catering zal d.m.v. een pilot bij de aanbesteding voor de catering voor RWS gekomen worden tot eenduidige definities en begrippen voor verdere toepassing.
-
- 13** Bij alle inkoop die via een tussenpartij loopt benadrukken we in ons opdrachtgeverschap het belang van circulair inkopen, bijvoorbeeld bij de inkoop van dienstkleding en voertuigen. Bij tussenleveranciers en CDV's gebeurt dit door de contractmanagers of facilitair managers, bij inkopen door categoriemanagement bij andere departementen doen we dit in de klantenraad.
-

4.3.2 Biobased inkopen

Biobased inkopen betreft het terugdringen van het gebruik van fossiele grondstoffen, door producten in te kopen die (deels) van hernieuwbare grondstoffen zijn gemaakt.

De raakvlakken van Biobased inkopen met het inkoopveld van IenM liggen met name op het gebied van het gebruik van fossiele grondstoffen bij werken in de GWW. Hierbij valt te denken aan de inzet van grond en hout bij bouwprojecten, maar zeker ook aan de beheerverplichtingen van het areaal.

In dezelfde mate, zij het in 'spend'-omvang kleiner, speelt dit ook bij de inkoop van bepaalde facilitaire zaken, zoals koffiebekers, bij de categorie Catering. Hierbij is het effect in de beeldvorming overigens groot, aangezien deze categorie voor de hele rijksoverheid inkoop en producten als koffiebekers voor iedereen tastbaar zijn.

4.3.2.1 Ambitie en doelen Biobased inkopen

Biobased inkopen raakt sterk aan circulair inkopen, waar prioriteit aan wordt gegeven. De ambitie voor biobased inkopen is dan ook als volgt opgesteld:

h) Daar waar fossiele grondstoffen deel uitmaken van ingekochte producten of werken, rechtstreeks dan wel in samenwerking met ketenpartners, wordt ingezet op het vervangen hiervan door hernieuwbare grondstoffen.

4.3.2.2 Acties rondom Biobased inkopen

De volgende acties zijn opgesteld:

-
14	Rijkswaterstaat, als beheerder van een groot areaal betreffende (natte) Natura 2000-gebieden, richt zich op het verbeteren van contractteksten en verbeteren van de contractbeheersing, het opstellen van risicodossiers en deelname aan (voorbeeld)projecten inclusief beheerverplichtingen die daarbij horen.
15	Voorleggen van Biobased criteria als minimumeis voor koffiebekers en disposables aan klantenraad categorie Catering. Opnemen in categorieplan Catering indien dit door klantenraad geaccordeerd wordt, markttechnisch haalbaar en financieel gezien redelijk is. Er wordt gestreefd naar terugdringen van verpakkingen, het weer mee laten nemen door de leverancier en de verschuiving naar biobased verpakkingen. Dit wordt samen met de categoriemanager afval en grondstoffen verder uitgewerkt.
16	RWS neemt een paragraaf circulair watergebruik op in waterakkoorden met waterschappen om grondstoffen te behouden binnen het economische systeem. Dit levert ook een bijdrage aan de verbetering van de waterkwaliteit en de Delta aanpak waterkwaliteit en zoetwater.
17	Bij alle inkoop die via een tussenpartij loopt benadrukken we in ons opdrachtgeverschap het belang van biobased inkopen. Bij tussenleveranciers en CDV's gebeurt dit door de contractmanagers of facilitair managers, bij inkopen door categoriemanagement bij andere departementen doen we dit in de klantenraad.
18	In overleg met EZ vanuit onze inhoudelijke expertise Biobased inkopen toevoegen aan de Rijksbrede milieucriteria documenten bij akkoord stakeholders (oa.klantenraden), inclusief ambitieniveaus.
-

4.4 Overige onderwerpen

4.4.1 Innovatiegericht inkopen

Innovatiegericht inkopen richt zich op het kunnen stimuleren van de markt om innovatieve en duurzame oplossingen te ontwikkelen en te leveren, zodat maatschappelijke vragen worden opgelost en overheden hun publieke taken beter uitvoeren. De essentie van innovatiegericht inkopen is de dialoog met de markt, ruim voordat de feitelijke inkoopprocessen gaan lopen. Ideeën van het bedrijfsleven worden zo mee genomen in het formuleren van de inkoopvraag. Het versterkt de samenwerking, stimuleert onderzoek en productontwikkeling en kan leiden tot consortiumvorming.

Raakvlakken met de inkoopwereld van IenM zijn er bij feitelijk alle (grote) aanbestedingstrajecten. In elke productgroep komen marktconsultaties voor. De leveranciersmarkt is goed in beeld bij Contract- en leveranciersmanagers. Mede op initiatief vanuit Rijkswaterstaat is ook een marktvisie ontwikkeld, waarin o.a. het bevorderen van de samenwerking met markt geschetst wordt.

4.4.1.1 Ambitie en doelen Innovatiegericht inkopen

Om innovatie voldoende ruimte te geven, stelt IenM zich de volgende doelen:

- i) De markt actief en vroegtijdig betrekken bij grote aanbestedingstrajecten en grote inkooppakketten
- j) De markt specifiek bevragen op MVI-aspecten
- k) Innovatieve inkooptrajecten onder de aandacht brengen van het Rijksbrede inkoopveld, om zo te inspireren en kennis te delen

4.4.1.2 Acties rondom Innovatiegericht inkopen

De volgende acties zijn opgesteld:

-
19	Bij elke aanbesteding wordt afgewogen of een marktconsultatie (o.a. in het kader van de marktvisie) gepast is, in samenspraak tussen inkoop én klant/budgethouder. In elke marktconsultatie worden standaard vragen opgenomen over de mogelijkheden die de markt ziet om MVI-aspecten te integreren in het onderhavige onderwerp, wat als input dient voor gunnings- en selectiecriteria.
20	Actief vieren en uitdragen van succesvolle innovatieve inkooptrajecten en MVI-successen in de eigen organisatie, binnen de Rijksbrede inkoopwereld en extern. Jaarlijkse rapportage over voortgang MVI-doelen in IenM-duurzaamheidsverslag.
-

4.4.2 Internationale Sociale Voorwaarden

De Internationale Sociale Voorwaarden (ISV) zien op bevorderen van de internationale arbeidsnormen, zoals het tegengaan van dwangarbeid, slavernij, kinderarbeid en discriminatie.

Kern van de aanpak van de Rijksoverheid is om de internationale sociale voorwaarden in het aanbestedingsdocument op te nemen als bijzondere uitvoeringsvoorwaarden. Dit is voor rijksinkopers verplicht bij grote opdrachten van de Rijksoverheid met een waarde groter of gelijk aan de Europese aanbestedingsdrempelwaarden, die vallen binnen één van de 10 risicosectoren. Hieronder vallen enkele inkoopcategorieën die vanuit IenM voor het Rijk worden ingekocht, i.c. Catering en Kantoorartikelen. Voor GWW-werken gelden geen *aanvullende voorwaarden*, zoals bij andere domeinen wel het geval is.

4.4.2.1 Ambitie ISV

De internationale sociale voorwaarden zijn voor IenM qua prioriteit geen focusgebied, maar wel een vaststaand gegeven. IenM stelt daarom de volgende doelen:

- l) Voldoen aan de Rijksbrede normen en beleid rondom ISV.
- m) Actieve bijdrage via categoriemanagement Catering en Kantoorartikelen in het standaard vragen aan leveranciers in deze categorieën hoe de leverancier invulling geeft aan ISV en vragen naar een 'due diligence' rapport.

4.4.2.2 Acties rondom ISV

De volgende acties zijn opgesteld:

-
21	Bij alle directe inkoop binnen één van de (10) risicocategorieën de leverancier een <i>due diligence</i> proces laten uitvoeren en de uitkomst vastleggen in het inkoopdossier, zodra Pianoo (EZ/RVO) hiervoor de documenten beschikbaar stelt.
22	Bij alle indirecte inkoop binnen één van de (10) risicocategorieën de tussenpartij (categoriemanager, FMH, etc.) actief vragen om de resultaten van het <i>due diligence</i> proces. Rijksbreed is afgesproken dat de tussenpartij de resultaten levert aan de deelnemer aan een Rijkscontract.
23	De eigen categorie- en contractmanagers van relevante risicocategorieën actief stimuleren om hun kennis van ISV up-to-date te houden en hun klantgebied hier actief over te informeren.
-

4.4.3 Social Return on Investment (SROI)

Het departement heeft als werkgever, inkoper en opdrachtgever een rol te vervullen in de sociale aspecten van duurzaamheid. Daar zal de komende jaren eveneens aandacht aan worden besteed, bijvoorbeeld in het eigen diversiteitsbeleid en in het meenemen van sociale duurzaamheidscriteria in het inkoopbeleid.

Qua raakvlakken met de organisatie speelt SROI feitelijk bij alle inhuur en diensten. In de praktijk blijkt het echter lastig om bij bijvoorbeeld bij individuele inkoopopdrachten voor hoogwaardige inhuur eisen op te nemen over SROI. Er wordt dan ook gekozen voor focus op de plekken waar het uit de aard der zaak mogelijk is of waar pilots nieuwe inzichten kunnen bieden, zoals nu bijvoorbeeld al vanuit de Rijkscategorieën voor strategische inhuur bij de Bestuurskern gebeurt voor hoogwaardige inhuur.

Hiernaast heeft Rijkswaterstaat in 2012 in een Kamerbrief aangegeven hoe in het GWW-domein met social return wordt omgegaan. Dit betreft twee sporen: uitvoeren van twee pilots met social return als contractvoorwaarde (ter grootte van 5% van de aanneemsom) in onderhoudscontracten van GWW-werken, en actief volgen van het marktinitiatief rondom een prestatie-instrument voor social return. Rijkswaterstaat heeft voorts bijgedragen aan de Rijksbrede evaluatie van social return, en zal inspelen op de aangekondigde Rijksbrede doorontwikkeling van het social returnbeleid.

4.4.3.1 Ambitie SROI

SROI is voor IenM qua prioriteit geen focusgebied, maar wel een vaststaand gegeven. IenM stelt daarom de volgende doelen:

- n) Voldoen aan de Rijksbrede normen en beleid rondom Social Return.
- o) Waar mogelijk pilots opzetten en aansluiten bij Rijksbrede initiatieven, die verder gaan dan de Rijksbrede norm.

4.4.3.2 Acties rondom SROI

De volgende acties zijn opgesteld:

-
- 24** Bij aanbesteding van diensten of werken boven de €250.000 en met een looptijd van minimaal zes maanden wordt conform Rijksbeleid altijd een paragraaf over Social Return opgenomen. Het Rijksbeleid op SROI wordt op dit moment doorontwikkeld.

  - 25** Uitvoeren van proeftuinen Social Return bij strategische inhuur vanuit het Rijkscategoriemanagement die IenM Bestuurskern in huis heeft. Afhankelijk van de ervaringen met deze proeftuinen worden deze aangepast en uitgebreid en wordt Rijksbreed beleid geëvalueerd.

  - 26** Deelnemen in Rijksbrede aanbesteding 'participanten' om de markt voor de SROI-doelgroep te ontsluiten. Hierbij worden ervaringen bijgehouden en geëvalueerd door de HR-experts van de verschillende IenM-onderdelen.

  - 27** Aansluiten vanuit de GWW op Rijksbrede ontwikkeling van Social Returnbeleid.
-

5 Governance en verantwoordelijkheid

5.1 MVI begint bij duurzaam opdrachtgeverschap

Zoals aangegeven is binnen IenM het programma Duurzaam IenM actief. MVI zal hier een nadrukkelijk onderdeel van zijn. Op deze manier worden de ambities en doelen op elkaar afgestemd.

MVI is een zaak van het hele departement én juist zeker niet alleen “van inkoop”. Maatschappelijk verantwoord inkopen begint met Duurzaam Opdrachtgeverschap. De bestuurder stuurt de ambitie en de doelstellingen en zowel de inkoper als de opdrachtgever/budgethouder zullen hier op moeten inzetten. Hiernaast zal de inhoudelijke kennis van duurzaamheid, zoals die binnen onder meer de beleidsdirecties en bij RWS aanwezig is, moeten worden ontsloten. Hierbij moeten ook de (deel-)programma's en acties rondom Duurzaam IenM worden betrokken. MVI wordt een succes doordat opdrachtgever/budgethouder, inkopers en inhoudelijk deskundigen hier samen in optrekken.

5.2 Inzet van alle betrokkenen

Verschillende partijen hebben een rol in het succesvol oppakken van de acties in dit plan. In het inkoopproces spelen de bestuurder, de budgethouder en de inkoper een belangrijke rol, bij de verdere acties ook facilitair management en de inhoudelijke kennishouders.

Speler	Rol
Bestuurder	De bestuurder, waarbij bedoeld wordt op de leden van de Bestuursraad, treedt vooral als bestuurlijk sponsor en opdrachtgever voor de MVI-doelen op. Vanuit een formele beslisbevoegdheid spoort de bestuurder de budgethouder aan om MVI in zijn inkoopbehoefte mee te nemen, ook als dit soms tot hogere kosten leidt. Hiernaast zal de bestuurder de inkoper hierin faciliteren met de benodigde kaders en zorg dragen voor kennisontsluiting en waar nodig extra capaciteit. Bovenal zal de bestuurder goede voorbeelden onder de aandacht brengen van zijn achterban, om zo extra aandacht voor MVI te genereren.
Budgethouder	De budgethouder (directieniveau) is feitelijk de 'eigenaar' van de MVI-doelen, waarbij hij vanuit het duurzaam opdrachtgeverschap vooral de inkoopadviseur uitdaagt om een zo duurzaam mogelijk product of dienst te krijgen en het belang hiervan ook zelf uitdraagt binnen zijn kolom. Mochten er juridische, financiële of tijdtechnische risico's optreden als gevolg van een innovatief MVI-inkooptraject, dan stelt de budgethouder de bestuurder hier van op de hoogte om goedkeuring te krijgen. Voor alle inkopen > € 50.000,- geldt 'MVI-tenzij', waardoor bij afwijkingen van MVI een escalatieproces doorlopen moet worden. Duurzaam opdrachtgeverschap staat bij de budgethouder centraal en richt zich op de verduurzaming van de hele keten.
Inkoopadviseur	De inkoopadviseur faciliteert de budgethouder/opdrachtgever in het inkoopproces. Hij denkt mee over mogelijkheden om het (resultaat uit het) inkooptraject nog verder te verduurzamen. Inkoop stimuleert de opdrachtgever tot actie op de MVI-doelen voor zover zij die zelf vanuit haar taakuitvoering vanuit het inkoopproces kan beïnvloeden. Dit wordt verdeeld over de inkoopcentra (inkoopuitvoering) en de kadersteller (inkoopbeleid). Richting de bestuurder levert inkoop monitoringsinformatie of MVI-aspecten zijn meegenomen in de inkooptrajecten.
Facilitair management / klantenraadsleden / contractmanagers	Benadrukt de aandacht voor duurzaamheid in het afnemen van (facilitaire) diensten bij concern dienstverleners en IUC's (categoriemanagement) en het bepalen/stimuleren van duurzaamheid in het aanbod van haar dienstverlening richting haar eigen klanten/opdrachtgevers.
Beleidsmaker / kennishouder	De beleidsmakers en kennishouders (inhoudelijk experts alsook juridische expertise) schakelen met Inkoop over de laatste ontwikkelingen op MVI-gebied en dragen bij aan het opzetten van een toolbox voor inkopers én voor de budgethouder. Ook richting interdepartementale MVI-gremia leveren zij een inhoudelijke bijdrage.

5.3 Informatie en communicatie

Belangrijk onderdeel van MVI is het in kaart brengen in hoeverre de doelen behaald worden. Hier wordt jaarlijkse aandacht aan gegeven in het IenM-duurzaamheidsverslag. Ook intern wordt gecommuniceerd over successen en leermomenten. Tot slot worden de leveranciers actief betrokken en gehoord over de ervaringen die met MVI worden opgedaan.

De voortgang van de acties in het MVI-actieplan wordt gerapporteerd aan de Bestuursraad. Het monitoren van de voortgang vergt een gestructureerde aanpak. Zonder concrete monitoring kan niet worden gerapporteerd en zijn vorderingen niet goed inzichtelijk te maken.

5.4 Prioriteit 3: Interne verankering

Naast dit MVI-actieplan wordt ook nadrukkelijk de aansluiting met het departementsbrede programma Duurzaam IenM gezocht.

5.4.1 Ambitie interne verankering

Om de ambities van maatschappelijk Verantwoord Inkopen te verankeren in de organisatie en een optimaal uitgangspunt voor de uitvoering te creëren stelt IenM de volgende doelen:

Met dit MVI-actieplan wordt ook nadrukkelijk de aansluiting met het departementsbrede programma Duurzaam IenM gezocht. Door duurzaamheid integraal op te pakken, wordt de interne verankering optimaal ondersteund.

5.4.2 Ambitie interne verankering

Om de ambities van maatschappelijk Verantwoord Inkopen te verankeren in de organisatie en een optimaal uitgangspunt voor de uitvoering te creëren stelt IenM de volgende doelen:

- p) **Communicatie:** Zorgen voor op de doelgroep toegespitste communicatie naar de diverse interne groepen medewerkers die een rol spelen bij MVI.
- q) **Monitoring:** Zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande monitoringstools in het rapporteren over de voortgang van MVI. Daarnaast zal IenM actief participeren in de monitorings- en benchmarksystematiek die in het kader van het Plan van Aanpak MVI wordt opgezet.
- r) **Betrokkenheid:** zorgen voor actieve betrokkenheid bij de MVI-acties uit dit plan vanuit de inkoopkolom IenM.
- s) **Haalbaarheid:** Indien na onderzoek door onvoorziene of gewijzigde omstandigheden blijkt dat een ambitie en/of actie (bijvoorbeeld budgettair/technisch) niet haalbaar blijkt zal worden afgeweken van het MVI-actieplan en wordt de afwijking gemotiveerd kenbaar gemaakt.
- t) **Kennis:** Zorgen voor een adequate kennisdeling en beschikbare tools ten behoeve van de inkoopuitvoering.
- u) **Capaciteit:** Benodigde capaciteit zoveel mogelijk halen uit bestaande formatie, maar hierbij oog houden voor mogelijke capaciteitsvraagstukken die de voortgang belemmeren.

5.4.3 Acties rondom verankering

De volgende acties zijn opgesteld:

-
28	Bij generieke inkoop met een contractwaarde boven de € 50.000 (excl. BTW) worden –waar relevant- standaard MVI-criteria als onderdeel van de gunnings- en/of selectiecriteria meegenomen (BSR besluit 12/2/17). Duurzaamheid is expliciet onderdeel van de criteria en waar mogelijk wordt bijvoorbeeld de CO ₂ besparing van producten en diensten in de gunningscriteria resp. selectiecriteria meegenomen, zoals de eis dat dienst of product klimaatneutraal geleverd dient te worden, een opgave van berekende CO ₂ uitstoot of energieprestatie van het product of de dienst of een uitvraag van de CO ₂ Prestatieladder of vergelijkbaar. De eerste stap zal bestaan uit het onderzoeken van de uitvoerbaarheid van het standaard opnemen van MVI-criteria bij inkoopopdrachten > € 15.000,- (BSR 12/2/17). De tweede het opzetten van werkbare uitvoeringskaders om: 1) het “waar relevant” nader te bepalen en 2) nadere richtlijnen en handvatten uit te werken hoe en waarmee de in koper en opdrachtgever in de praktijk geholpen gaan worden dit (juridisch) goed toe te passen.
29	MVI is onderwerp van gesprek voor inkoopaccounthouders bij besprekingen over de Start en Verantwoordingsdocumenten (SVD), waar duurzaamheid vanaf 2017 een vaste plek krijgt.
30	De voortgang van de acties in het MVI-actieplan wordt gerapporteerd aan de Bestuursraad. Ook zal een nadere actieplanning worden gemaakt. Voor verdere monitoring waar mogelijk en relevant wordt aangesloten bij de reeds in gebruik zijnde rapportagemiddelen, in plaats van hier nog eens apart over te rapporteren. Te denken valt aan de standaard verslagen rondom de CO ₂ -prestatieladder, de Greendeal, etc.
-

-
- 31** Onderzoek naar mogelijkheden voor opnemen van de toepassing van MVI-criteria bij inkoopopdrachten > € 50.000,- in de bestaande kwartaalrapportages/inkoopmonitor.
-
- 32** Opzetten, i.s.m. inkopers en kennishouders, van een toolbox voor inkopers én voor de budgethouder als hulpmiddel bij de totstandkoming van MVI criteria in de inkoopuitvoering. Hierin kunnen ook best practices uit de inkoopuitvoering zoals het verduurzamen van bestaande contracten en het losweken van starheid ten aanzien van het uitvoeringsproces van maatschappelijk verantwoord inkopen in de IenM organisatie, een plaats krijgen.
-
- 33** Nader informeren inkoopkolom over ambities en acties ten aanzien van MVI. Overleg met inkoopkolom waar kennisvergroting nodig en kennisdeling wenselijk is. Zoals een structureel overleg tussen medewerkers van Inkoop, beleidsmedewerkers van DGMI, kennishouders vanuit RWS en vertegenwoordigers vanuit de diverse duurzaamheidsprojecten. Hiernaast wordt ook Rijksbreed de aansluiting gezocht met andere initiatieven rond MVI.
-
- 34** Mogelijke financiële gevolgen en/of capaciteitsvraagstukken die voort komen uit de ambities en acties van het MVI-actieplan zullen nader onderzocht worden door de actiehouders en dit kan mogelijk nog tot aanpassingen leiden.
-

Colofon

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Hoofddirectie Financiën, Management en Control
Den Haag

Contactpersoon

Rosemarijn Damen
rosemarijn.damen@minienm.nl

Oprachtgever

IenM/FMC

Auteur

David Zwaans en Rosemarijn Damen

Dit is een uitgave van het

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Postbus 20901 | 2500 EX Den Haag
www.rijksoverheid.nl/ienm

Augustus 2017